

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Голова Приймальної комісії

Ректор Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

Володимир БУГРОВ

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

на здобуття ступеня вищої освіти – магістр

Освітній ступінь – магістр

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 054 «Соціологія»

Освітні програми – «Соціологія»,

«Прикладна соціологія»,

«Гендерні студії»

КИЇВ 2022

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ

«УХВАЛЕНО»

**Вченою радою
факультету соціології**

Протокол № 11

від “12” травня 2022 р.

**Голова Вченої ради
факультету соціології
Валентина ЧЕЦАК**

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

**на здобуття ступеня вищої освіти – магістр
Освітній ступінь – магістр
Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність – 054 «Соціологія»
Освітні програми – «Соціологія»,
«Прикладна соціологія»,
«Гендерні студії»**

Гаранти програм

**Микола СИДОРОВ
Лариса ФОСТЕР
Світлана БАБЕНКО**

КИЇВ - 2022

I. Загальні положення

Вступний іспит є важливим компонентом навчального процесу і призначається для всебічної та об'єктивної оцінки рівня набутих випускниками під час навчання та самопідготовки знань та вмінь, навичок практичної роботи. Їх оцінка дозволяє не лише визначити рівень фахової підготовки вступників, але і зафіксувати слабкі місця у підготовці студентів, що є важливим для продовження їхнього навчання за освітньо-кваліфікаційним ступенем «магістр».

II. Організаційно-методичні рекомендації (форма проведення, вимоги до оцінювання знань, навичок і вмінь студентів)

Вступне випробування передбачає перевірку теоретичних знань та практичних вмінь, набутих студентами протягом навчання та проводиться у письмовій формі. Кожен студент отримує індивідуальний екзаменаційний білет, який містить тестові завдання: закриті питання різного типу (вибір однієї альтернативи, множинний вибір, ранжування, співвіднесення двох рядів понять/визначень/ідей/авторів тощо).

На виконання завдань студентам надається час не більше трьох (астрономічних) годин.

У відповідях студенти повинні продемонструвати знання класичних та сучасних соціологічних теорій і теоретичних підходів, вміння оперувати категоріальним апаратом соціології, розуміння сутності та функцій програми соціологічного дослідження, а також специфіки та застосування основних методів збирання соціологічної інформації.

Оцінка за екзаменаційну роботу виставляється комісією колегіально, затверджується підписами голови фахової екзаменаційної комісії та членів комісії й оприлюднюється не пізніше наступного дня після написання письмового іспиту.

Максимальна сума балів за екзаменаційну роботу – **200 балів**. Мінімальна позитивна оцінка іспиту з фаху складає **100 балів**. Особи, які отримали на іспиті з фаху менш ніж 100 балів, позбавляються права на участь у конкурсі на зарахування за обраною спеціальністю (магістерською програмою).

Організація вступного випробування в дистанційному режимі

Через уведення воєнного стану в Україні проведення вступного фахового випробування буде відбуватися в дистанційному режимі з проведенням відеофіксації (із застосуванням технології Google meet або ZOOM) та здійснюватися на платформі Moodle. Перед іспитом вступникам потрібно перевірити можливість входу на дану освітню платформу за посиланням: <http://moodle.soc.univ.kiev.ua/>.

Під час іспиту вступники мають особисто зафіксувати свою присутність на зустрічі, підтвердивши її аудіо- та/або відео- зв'язком. У процесі виконання завдань потрібно хоча б один раз, щоб кожен вступник на вимогу адміністратора продемонстрував екран.

У разі виникнення під час складання екзамену обставин непереборної сили здобувач освіти повинен негайно повідомити екзаменатора або іншу відповідальну особу про ці обставини за допомогою визначеного каналу зв'язку (телефон, месенджер тощо) з обов'язковою фото- або відеофіксацією стану виконання завдань та об'єктивних факторів, що перешкоджають його завершенню. Якщо у вступника перервався зв'язок і він це довів, у налаштуваннях завдання в Moodle його попередня спроба скасовується.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ І ЛІТЕРАТУРА ДО ІСПИТУ

1. Соціологія як наука. Виникнення та розвиток соціологічного знання

Науковий статус і специфіка предмета соціології. Об'єкт та предмет соціології. Соціальне як об'єкт наукового пізнання. Основні визначення поняття "соціальне". Місце соціології в системі соціальних і гуманітарних наук. Характеристика основних функцій соціології в суспільстві.

Система соціологічного знання та її складові. Основні компоненти загальної соціологічної теорії: принципи, понятійно-категоріальний апарат, закони та закономірності, загальнотеоретичні та емпіричні методи. Загальна соціологічна теорія і теорії середнього рівня. Теоретичний та емпіричний рівні узагальнення в соціології. Місце і роль емпіричних соціологічних досліджень в системі соціологічного знання. Фундаментальний та прикладний рівні соціологічного знання. Макросоціологічний і мікросоціологічний рівні соціологічного знання.

Соціально-економічні, соціально-культурні та інтелектуальні передумови виникнення соціології. Основні етапи розвитку соціології.

Позитивізм О. Конта. Еволюціонізм Г.Спенсера. Історичний матеріалізм К.Маркса. Соціологізм Е.Дюркгейма. Розуміюча соціологія М.Вебера. Соціологія В.Парето (логічні та нелогічні дії, резидуї та деривації, теорія циркуляції еліт). Чиказька школа в соціології (теорія соціальної еволюції Р.Парка; дослідження міста; концепція соціальної дії Ф. Знанецького; ситуаційний аналіз У.Томаса). Структурний функціоналізм (Т.Парсонс, Р.Мертон). Феноменологічна соціологія (А.Шюц, П.Бергер, Т.Лукман). Етнометодологія (Г.Гарфінкель). Інтегративні соціологічні теорії: теорія комунікативної дії Ю.Габермаса, теорія структурації Е.Гіденса, постструктуралізм П.Бурдьє. Мультипарадигмальний статус сучасної соціологічної теорії.

Основні періоди історії розвитку соціологічної думки України. Поняття "культура" та "цивілізація" в «генетичній соціології» М.Грушевського.

Соціолінгвістична концепція О.Потебні. Б.Кістяківський про проблеми логіки і методології наукового пізнання. Проблеми українського державотворення у творчості В.Липинського. "Загальна соціологія" М.Шаповала. Характеристика системи соціологічного знання та його структурних елементів у праці М.Шаповала "Загальна соціологія".

Ключові поняття: позитивізм, натуралізм, органіцизм, марксизм, формальна соціологія, розуміюча соціологія, теорія соціальної дії, символічний інтеракціонізм, феноменологічна соціологія, етнометодологія, інтегративні соціологічні теорії, мультипарадигмальність.

Література

Основна:

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Пер.з фр. Г.Філіпчука. – К.: Юніверс, 2004. – С. 81-130, 151-212, 333-413, 421-496, 509-584.
2. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології: від Античності до початку ХХ ст. – К.: Либідь, 1993. – С.148-210, 223-242, 261-323.
3. Погорілий О. І. Соціологічна думка ХХ століття. Посібник. – К.: «Либідь», 1996. – С.33-44, 54-88, 125-181.
4. Ритцер Дж. Современные социологические теории. 5-е изд. – СПб: «Питер», 2002. – С. 114-136, 176-181, 238-305, 446-476.
5. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології. – К.: «Наукова думка», 1995. – 224 с.
6. Соболевська М.О. Неофункціоналістські та постструктуралістські теорії в сучасній соціології. Навчальний посібник. – К.: Дух і літера, 2010. – С.9-27, 107-150.
7. Соціологічна думка України: Навч. посібник / М.В.Захарченко, Б.В.Ф.Бурлачук, М.О.Молчанов та ін. – К.: Заповіт, 1996. – 424 с.
8. Історія української соціології: Навчальний посібник / К.Батаєва, В.Ф.Бурлачук, В.П. Степаненко та ін. – К: Кондор, 2018. – 392 с.

2. Соціальна структура та стратифікація

Соціологічне уявлення про структуру. Основні елементи соціальної структури. Типологія соціальної структури.

Соціальний статус: сутність, характеристики, види. Соціальна роль: сутність, характеристики, види. Функції соціальної ролі. Рольовий набір. Соціальна ідентичність та її види. Ансамбль ідентичностей, конфлікт ідентичностей. Соціальні групи та їх види (первинні і вторинні групи, референтні групи, малі та великі групи, формальні і неформальні групи).

Основні ознаки соціальної групи. Соціальні класи та фактори їх утворення. Види класових структур.

Поняття соціальної стратифікації. Форми та види стратифікації. Історичні типи стратифікації. Теорія соціальної стратифікації П.Сорокіна. Соціально-економічна стратифікація, її форми, фактори, виміри та індикатори. Соціальна мобільність та її різновиди. Канали соціальної мобільності. Бідність: види бідності, індикатори, соціологічні пояснення. Гендерна та вікова сегрегація. Сексизм та ейджизм: поняття, фактори, індикатори. Глобальні та локальні тенденції структурних змін. Особливості соціальної структури сучасного українського суспільства.

Ключові поняття: соціоструктурний аналіз, соціальна структура, соціальні відносини, соціальна стратифікація, соціальна мережа, соціальна мобільність, економічний капітал, культурний капітал, соціальний капітал, соціальна позиція, соціальний статус, статусна консистентність, соціальна дистанція, соціальний клас, середній клас, прекаріат, класова структура, соціальна сегрегація, дискримінація, сексизм, ейджизм.

Література

1. Гіденс Е. Соціологія \ Пер.з англ. – Розділи 10, 5, 6, 9. – К., Основи. – 1999. – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-173.html>
2. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: Навч. посібник. – Львів: Магнолія 2006, 2007. – 328 с.
3. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. – Р.1, 2.2., Р.2.4. - К.: ІС НАНУ, 2018. – С. 17-68, 78-95, 113-127. – Режим доступу: <http://sau.in.ua/magazine/soczialni-klasy-v-suchasnyh-suspilstvah-evrystychnyj-potenczial-klasovogo-analizu/>
4. Соціологія: Навч. посібник / за ред. С.О. Макеєва. – Київ: «Знання», 2005. – С.130-185, 293-302..
5. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства: Пер. з польск. — Львів, 2020.– Гл. 4, 5, 9, 14, 18.

3. Методологія та методи соціологічних досліджень.

Поняття соціологічного дослідження. Види соціологічних досліджень. Кількісні та якісні дослідження. Дизайн дослідження: експеримент та квазіексперимент; аналіз одного випадку; кроссекційний, лонгітюдний, порівняльний дизайн; вторинний аналіз даних. Концептуалізація та операціоналізація понять дослідження. Вимірювання змінних. Валідність та

надійність вимірювання. Вибірковий метод. Генеральна та вибірка сукупності. Типи і види вибірок. Репрезентативність вибірки. Випадкові та систематичні помилки вибірки. Дизайн-ефект вибірки. Зважування вибірки. Етичні проблеми соціологічного дослідження.

Метод, техніка, методика та процедура соціологічного дослідження. Наукове спостереження та його види. Метод аналізу документів. Категорії, одиниці аналізу та одиниці обліку у контент-аналізі. Опитування та його види. Формалізоване інтерв'ю та анкетування. Процедура та інструментарій опитування. Типи анкетних запитань. Телефонне, поштове, та опитування в Інтернет. Експертне опитування. Соціометричне опитування. Тести у соціологічному дослідженні. Експеримент в соціологічному дослідженні. Експериментальна та контрольна групи. Якісні методи збору соціологічних даних. Глибинне інтерв'ю. Фокус-групове інтерв'ю. Дискурс-аналіз.

Вимірювання соціальних ознак (змінних) та типи шкал. Міри центральної тенденції. Міри варіації. Таблиця частот та відсотків для однієї ознаки. Зв'язок функціональний та кореляційний. Коефіцієнт Пірсона, коефіцієнти Чупрова та Крамера. Перевірка статистичних гіпотез. Лінійні та нелінійні зв'язки. Кореляційне відношення. Факторний аналіз: задачі та основні поняття (латентна змінна, фактор, факторне навантаження, загальність та специфічність, факторне значення). Методи виділення факторів: головні компоненти, головні фактори. Методи обертання факторної структури. Кластерний аналіз: задачі та основні поняття (відстань, кластер та його властивості). Аксиоми відстані. Інтерпретація та оцінка надійності результатів кластерного аналізу.

Ключові поняття: соціологічне дослідження, кількісні і якісні дослідження, гіпотеза дослідження, концептуалізація, операціоналізація, вимірювання, валідність, надійність, дизайн дослідження, вибірковий метод, спостереження, опитування, аналіз документів, формалізоване інтерв'ю, анкета, фокус-групове інтерв'ю, експеримент, дисперсія, середнє, кореляція, довірча ймовірність, довірчий інтервал, статистична гіпотеза, регресія, фактор, кластер

Література

1. Горбачик А.П., Сальнікова С.А. Аналіз даних соціологічних досліджень засобами SPSS: Навч. посібник. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008.- 167 с. (сс. 41-95, 123-160)

2. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій/ 2-е видання. - К., 2007. (Лекції 1, 3, 4, 7, 10)
3. Паніотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних; Київський міжнародний інститут соціології. - К. : КМ Академія, 2004. - 270 с. (сс. 10-125, 144-242)
4. Браймен А., Белл Э. Методы социальных исследований. Группы, организации и бизнес — Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2012. —776 с. (сс. 31-185, 633-673, 700-743)
5. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования: Учебное пособие. – 3-е изд. - М.: Омега-Л, 2007. – 568 с. (сс. 43-88, 95-105, 300-345)